

بررسی نظم و امنیت اجتماعی از دیدگاه شهروندان شهر کاشمر

اکبر سلیمی،^۱ محمدرضا باباپور سکه،^۲ نورمحمد رضایی^۳

تاریخ دریافت: ۹۳/۰۹/۱۳

تاریخ پذیرش: ۹۳/۰۸/۲۶

از صفحه ۱۱۷ تا ۱۳۴

پژوهش‌نامه نظم و امنیت انتظامی، سال هفتم،
شماره سوم (پیاپی بیست و هفتم)، پاییز ۱۳۹۳

چکیده

نظم و امنیت شرط بنیادی حیات انسانی است، به طوری که حفظ تمامیت ارضی، جان و مال، بقاء و ادامه نظام اجتماعی و حاکمیت کشورها به بود و نبود نظم و امنیت در ابعاد مختلف آن وابسته است. عواملی هم چون؛ شکل نظام بین الملل، تعداد بازیگران، تنوع آنها، دگرگونی‌های شگرف فناورانه، گسترش ارتباطات و تبادل سریع اطلاعات در شرایط و مقتضیات گوناگون و همچنین موقعیت کشور در کیفیت و کمیت آن تأثیرگذار است. به منظور بررسی نظم و امنیت اجتماعی از دیدگاه شهروندان شهر کاشمر این تحقیق به اجرا درآمد. روش تحقیق این پژوهش، پیمایشی و جامعه آماری آن را کلیه شهروندان شهر کاشمر از توابع استان خراسان رضوی تشکیل می‌دهند که از بین آنها ۱۲۰ نفر به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای انتخاب شدند. ابزار اندازه‌گیری این پژوهش پرسش‌نامه محقق ساخته است. به منظور بررسی پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ استفاده شد، نتایج حاکی از رضایت بخش بودن ضرایب آلفا خرده مقیاس‌ها می‌باشد. برای بررسی روایی از روش همبستگی بین خرده مقیاس‌ها با نمره کل پرسشنامه استفاده شد. نتایج ضریب همبستگی پیرسون بین فقدان همفکری، عدم هم‌بختی، فقدان همدلی، فقدان همگامی مشترک با نمره کل پرسشنامه مطلوب می‌باشد. علاوه بر این نتایج این پژوهش نشان داد که فقدان همفکری مشترک، عدم هم‌بختی مشترک، فقدان همدلی مشترک و فقدان همگامی مشترک بر نظم و امنیت اجتماعی در بین شهروندان شهرستان کاشمر تأثیر دارند.

کلید واژه‌ها

نظم، امنیت، امنیت اجتماعی، نظم خرد و کلان، ناآرامی.

۱- دانشجوی دکتری پیشگیری انتظامی دانشگاه علوم انتظامی امین (نویسنده مسئول): salimo.1391@yahoo.com

۲- کارشناس ارشد جامعه‌شناسی و مدرس دانشگاه علوم انتظامی امین.

۳- دانشجوی دکتری روانشناسی تربیتی دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران.

با نگاهی به متون اسلامی و قرآن مشاهده می‌شود که از دیدگاه مکتب اسلام، نخستین شرط یک اجتماع سالم وجود امنیت در آن جامعه است. در این زمینه در آیات و روایات بر لزوم شدت عمل در برابر آشوبگران و مختل‌کنندگان نظم اجتماع تأکید شده است. به عنوان مثال در قرآن کریم آمده است که حضرت ابراهیم (ع) هنگام بنا نهادن کعبه به این امر مهم توجه داشته است و همواره از خدای متعال خواسته است که آن سرزمین را از نعمت امنیت برخوردار کند (سوره ابراهیم، آیه ۲۵) و از سوی دیگر ایجاد امنیت را به عنوان یک وظیفه الهی قلمداد کرده است.

نظم و امنیت پایه و اساس زندگی سالم بشر است و بدون وجود آنها زندگی اجتماعی بسیار سخت و مشکل خواهد شد. جوامع به تبع توسعه و پیشرفت و حرکت به سوی مدرن شدن نیاز به این مهم را هر چه بیشتر در خود احساس می‌کنند چراکه در دنیای جدید دامنه فعالیت‌های انسان نسبت به گذشته گسترش بیشتری یافته و این خود نیازمند نظم و امنیت بیشتر و بهتری است. نظم و امنیت اجتماعی به این مفهوم است که افراد باید هنجارهای اجتماعی را در خود نهادینه و عملیاتی کنند. معمولاً زندگی اجتماعی با نظم اجتماعی پیوندی جدا ناپذیر دارد، از سویی حسب فرمایش امام صادق (ع)، حکومت‌ها وظیفه تأمین امنیت مردم (در کنار عدالت و معیشت) را به عهده دارند (غررالحکم و دررالکلم، ج ۳، ص ۲۱۶). برای تحقق نظم و امنیت اجتماعی ابتدا باید شناخت لازم از چالش‌ها، آسیب‌ها و تهدیدات جامعه‌ی هدف به دست آورد و سپس متناسب با این شناخت، برنامه‌ها و اقدام‌ها را تهیه و عملیاتی کرد.

جامعه ایرانی با توجه به تنوع فرهنگ، جغرافیا، مذهب، طایفه و... همچنین پشت سرگذازدن بحران‌های زیاد اجتماعی، سیاسی و فرهنگی و در یک کلام به عنوان کشور در حال توسعه، کاملاً طبیعی است که در این حوزه چالش‌ها را در خود داشته باشد. شهرستان کاشمر در جنوب غربی استان خراسان رضوی به عنوان یک شهر زیارتی در طول سال میزبان قشر عظیمی از افراد غیر بومی است که این امر خود می‌تواند زمینه‌ساز برخی بی‌نظمی‌های ریز و درشت در سطح جامعه شود. به علاوه این شهرستان در دوره‌های متعدد انتخابات نمایندگی مجلس شورای اسلامی دچار تنش‌ها و

چالش‌های اجتماعی شده که نظم و امنیت شهرستان را تحت‌الشعاع قرار داد است. همچنین شهرستان مذکور در یک مقطع زمانی خاص به سبب تردد قاچاقچیان افغانی مواد مخدر، به شدت دارای چالش امنیتی گردید. در باب اهمیت و ضرورت موضوع همین بس که بررسی علمی این وقایع می‌تواند به مسئولین و برنامه‌ریزان شهرستان و حتی استان، برای پیش‌بینی و پیشگیری از حوادث مشابه آینده کمک کند و نظم و امنیت جامعه مذکور را تامین نماید. چنان‌که کیوانی (۱۳۸۳) معتقد است؛ نظم و برنامه‌ریزی در توسعه و پیشبرد امور نقش مهمی دارد و فقدان امنیت، کمیت و کیفیت زندگی مردم یک کشور یا دامنه اختیارات حکومت را به‌طور جدی کاهش می‌دهد (ص ۳۷). از طرفی در صورت بی‌توجهی به این‌گونه پدیده‌ها، هم جامعه مورد نظر دچار خسران و بحران شده و هم اخبار و تحلیل‌های مغرضانه و غیر منصفانه عوامل ضدانقلاب از آن می‌تواند از نظر سیاسی نقطه ضعفی برای نظام تلقی شود و زمینه و بستر موج سواری معاندین را فراهم آورد. هدف این پژوهش، بررسی چالش‌های نظم و امنیت اجتماعی از دیدگاه شهروندان کاشمری است و به دنبال پاسخ به این سوال اساسی است که تأمین نظم و امنیت اجتماعی از دیدگاه شهروندان شهرستان کاشمر با چه چالش‌هایی رو به رو است؟

پیشینه تحقیق

امیر کافی (۱۳۸۷، ص ۲۵) در مطالعه‌ای که در شهر تهران به انجام رسانده، به بررسی بررسی احساس امنیت و عوامل مؤثر بر آن پرداخته است. در این تحقیق که به روش تحلیل ثانویه انجام شده است، تأثیر متغیرهایی مانند؛ درک از بروز جرایم و بزهکاری، بی‌نظمی اجتماعی، حمایت اجتماعی و مخاطره بر احساس امنیت، مورد سنجش قرار گرفته است. احساس امنیت به عنوان متغیر وابسته در دو سطح منطقه مسکونی و شهر تهران بررسی شده است و نتایج، بیانگر آن است که احساس امنیت در منطقه مسکونی بیش از حد متوسط و در شهر تهران، کمتر از حد متوسط است. نتایج تحلیل رگرسیونی، نشان می‌دهد که متغیرهای حمایت اجتماعی، مخاطره، بی‌نظمی اجتماعی و درک از بروز جرایم و بزهکاری به ترتیب به عنوان تعیین کننده‌ترین عوامل تأثیرگذار بر احساس امنیت محسوب می‌شوند.

بررسی رابطه اعتماد اجتماعی و احساس امنیت (مطالعه موردی) عنوان یک پژوهش پیمایشی است که توسط گروسی، میرزایی و شاه‌رخی (۱۳۸۵) انجام شده و تلاش شده است تا تأثیر شاخص‌های اعتماد اجتماعی بر احساس امنیت در میان دانشجویان دختر دانشگاه آزاد اسلامی جیرفت بررسی شود. نتایج تحقیق همچنین نشان می‌دهد، تنها اعتماد بین شخصی پاسخگویان یعنی اعتماد به افراد خاص و نزدیک که به طور روزانه با آنها در تعامل هستند، بر سطح احساس امنیت اجتماعی آن‌ها تأثیر دارد.

کرامتی (۱۳۸۴، ص ۲۰۱-۲۳۰) تحقیقی با عنوان بررسی میزان احساس امنیت در بین حاشیه‌نشینان شهرستان‌های استان تهران در سال ۱۳۸۴ انجام داد که نتایج حاصل از آن پژوهش، بیانگر آن است که سطح سواد و تحصیلات در میزان ناامنی نقش بسزایی دارد، به طوری که بیشترین میزان احساس ناامنی مربوط به افراد تحصیل کرده فوق لیسانس و بالاتر بوده و کمترین میزان احساس ناامنی مربوط به افراد کمتر از دیپلم است. در گروه‌های سنی نیز احساس امنیت متفاوت بوده بیشترین میزان احساس ناامنی مربوط به گروه سنی ۲۵-۲۹ سال می‌باشد و کمترین میزان احساس ناامنی مربوط به گروه سنی ۶۰ سال و بالاتر است.

مبانی نظری تحقیق

امنیت جزء نیازهای اساسی انسان و فصل مشترک همه مشکلات انسان از بیماری روانی گرفته تا خودکشی، اعتیاد و بزهکاری است. آرامش، رشد، شکوفایی انسان، بروز همه استعدادها و خلاقیت‌ها و نیل به همه کمالات انسان در سایه امنیت به دست می‌آید. خلاقیت و استعدادهای انسان در پرتو امنیت شکوفا می‌شود و نیل به کمالات انسانی برای او میسر می‌شود. برای مساله امنیت و این که چه بکنیم تا انسان‌ها دارای امنیت روانی باشند، باید به دو عامل «فردی» و «اجتماعی - حکومتی» توجه کرد. در زمینه عوامل فردی باید توجه داشت که اگر انسان مقهور تکانه‌های نفسانی خود شود؛ اگر خشم و شهوت، حرص و طمع بر او حکومت کند، هرگز به امنیت و آرامش دست نمی‌یابد و همچنین امنیت فردی، محصول و برآیند امنیت در مال و جان و فکر و عاطفه آنها است و طبعاً هر چه توانایی و انسجام شخصیتی فرد در این چهار بُعد بیشتر باشد از آسایش و امنیت بیشتری برخوردار خواهد بود (خوش‌فر، ۱۳۸۰).

حفظ و برقراری نظم و امنیت پایدار، ثبات اجتماعی، حفاظت از آزادی و حقوق مشروع فردی و اجتماعی، نهایتاً رضایتمندی عمومی و حذف هرگونه ترس و هراس میان آحاد مردم از مهمترین اهداف سیاست‌های کلان امنیت عمومی است و بدون شک مهمترین عنصر پیشرفت و تکامل و توسعه یک جامعه و همچنین شکوفایی استعدادها، امنیت پایدار است. برنامه‌ریزی صحیح در سطح کلان و اجرای برنامه‌ها مستلزم وجود امنیت جامعه است و از همه مهمتر اینکه ایجاد، حفظ و تداوم امنیت موجب اعتماد عمومی می‌شود و به تبع آن اعتماد عمومی تضمین کنندهٔ وفاق و اقتدار ملی نظام در بین شهروندان می‌شود. امنیت دارای ابعاد مختلف بوده و به اقسام گوناگون تقسیم می‌شود. امنیت از منظر موضوع شامل اموری است که مورد تهدید یا تأمین قرار می‌گیرند و به موارد زیر تقسیم می‌شود:

امنیت جانی: امنیت جانی شامل؛ مصونیت از هر گونه تهدید و تعرض نسبت به جان افراد است، در این وضعیت افراد دغدغه ترور شدن و یا مورد شکنجه قرار گرفتن را ندارند.

امنیت مالی: عبارت است از؛ مصونیت دارایی‌های منقول و غیر منقول افراد و اشخاص از هر گونه تعرض، تصرف اجباری، تخریب و اتلاف.

امنیت آبرو و نوامیس: شامل مصونیت از هر گونه تهدید و تعرض نسبت به آبرو و نوامیس افراد از جانب افراد و گروه‌های مختلف است.

امنیت شغلی: این قسم از امنیت به معنی آزادی فرد در انتخاب کار شایسته و مورد علاقه و متناسب شرایط خود و فقدان ترس و اضطراب نسبت به از دست دادن آن می‌باشد (دلاور و رضایی، ۱۳۸۴).

امنیت اجتماعی: امنیت اجتماعی را می‌توان زیربنای امنیت ملی محسوب کرد و به نوعی از ابتدایی‌ترین وظایف دولت‌ها برقراری امنیت اجتماعی است. موضوع اصلی این متغیر را هویت تشکیل می‌دهد که با عناصری مانند؛ زبان، فرهنگ و... شناسانده می‌شود. تهدیدات اجتماعی بر دو مقوله مهم تامین اجتماعی و امنیت اجتماعی شده تأکید دارند (افتخاری، ۱۳۸۵، ص ۱۷۴).

امنیت قضایی: امنیت قضایی عبارت است از؛ تأمین حقوق فردی و اجتماعی، رسیدگی به موقع و صدور حکم عادلانه در مورد تظلمات و دادخواهی‌ها، حل و فصل صحیح دعاوی، احیای حقوق عامه و گسترش عدالت، اقدام مناسب و به موقع در تعقیب، کشف، مجازات و تعزیر مجرمین و اجرای حدود و مقررات جزایی.

امنیت سیاسی: عبارت است از امکان شرکت آزادانه مردم در فعالیت‌های سیاسی در چارچوب قوانین و مقررات.

امنیت فرهنگی و ارزشی: عبارت است از احساس آرامش و فقدان هر گونه تهدید و تعرض نسبت به باورها، اعتقادات، آداب، سنن و زبان و نیز انجام آزادانه عبادات، مناسک و موازین مذهبی افراد و اشخاص.

امنیت محیط طبیعی: این قسم از امنیت به معنی فقدان تهدید و تعرض و فقدان خطر در مورد محیط زیست که به عنوان یکی از مهمترین منابع حیاتی در زندگی فردی و اجتماعی است، می‌باشد.

امنیت مرزها و سرحدات: عبارت است از فقدان اضطراب و تهدید از هر گونه تهاجم و تجاوز نظامی کشورهای بیگانه به مرزها و سرحدات کشور (دلاور و رضایی، ۱۳۸۴).

نمودار ۱: امنیت از منظر موضوع

جامعه‌شناسان کارکردگرا معتقدند که در جامعه، اصل بر ثبات و نظم بوده و هدف غایی جامعه‌شناسی نظم است و نظم، جامعه را به ارتقاء می‌رساند. آنها نظام‌مند فکر می‌کنند و می‌گویند؛ بی‌نظمی بر کارکرد سیستم اثر منفی می‌گذارد. ما در این بخش به بررسی دیدگاه متفکران کارکردگرایی مثل دورکیم، کنت، وبر و پارسونز می‌پردازیم.

نظریه دورکیم: امیل دورکیم^۱ عوامل مؤثر بر تحقق نظم اجتماعی را شامل؛ درونی کردن، تنظیم مناسبات، ارزش‌های اخلاقی و نظام کنترل اجتماعی می‌داند. دورکیم در رابطه با هم‌نویایی معتقد است که اگر در جامعه‌ای همبستگی اجتماعی و نیروی کششی که افراد یک جامعه را به هم پیوند می‌دهد قوی باشد، اعضای آن احتمالاً با ارزش‌ها و هنجارهای اجتماعی هم‌نوا می‌شوند. ولی اگر در جامعه‌ای همبستگی اجتماعی ضعیف باشد، ممکن است مردم به سوی رفتار مجرمانه کشیده شوند. به بیان دیگر، افرادی که با اجتماع خود همبستگی دارند، تمایل به تبعیت از مقررات آن دارند، در همین حال کسانی که از اجتماع بریده‌اند، ممکن است تمایل به نقض آن مقررات داشته باشند (ایزدی، ۱۳۸۴، ص ۴۰۱). به نظر او وقتی در جامعه‌ای تحول عظیم و انقلاب رخ می‌دهد، در اثر اینکه هنجارهای گذشته بی‌رنگ شده و هنوز هنجارهای جدید وضع نشده است، بی‌نظمی و کج‌روی شیوع پیدا می‌کند (صادقی، ۱۳۹۲).

نظریه وبر: ماکس وبر^۲ معتقد است که هر چه تعداد افراد وارد شده در کنش متقابل (در نتیجه استاندارد شدن روابط اجتماعی) بیشتر شود، به همان نسبت روابط آنها سطحی‌تر و گذراتر شده و شناخت افراد از یکدیگر به ظواهر و رفتارهای گذرا تنزل می‌یابد. بدین ترتیب فرایند کنترل نظم اجتماعی غیر رسمی و مردمی، هر چه بیشتر تضعیف می‌شود و راه برای کج روی و بی‌نظمی افراد هموارتر می‌شود (شیخاوندی، ۱۳۷۳، ص ۲۹۱).

نظریه مرتن: مرتن^۳ تعارض ساختاری در جامعه را باعث افزایش بی‌نظمی و نا امنی می‌داند و معتقد است که بین اهداف زندگی (ارزش‌های اجتماعی) و وسایل رسیدن به آنها (هنجارها و فرصت‌های اجتماعی) ناهماهنگی ایجاد می‌شود (رفیع پور،

1- Amil Dorkim

2- Maks Weber

3- Morten

۱۳۷۸، ص ۲۳۹). ایشان می‌گویند؛ بی‌نظمی هنگامی به‌وجود می‌آید که بین ساختار فرهنگی و ساختار اجتماعی هماهنگی نباشد. وی وقتی براین اساس افراد جامعه را به پنج گروه تقسیم می‌کند، چهار گروه؛ نوآوران، مناسک‌گرایان، طرد شدگان و انقلابیون را کجرو و بی‌نظم می‌داند (صادقی، ۱۳۹۲). در دیدگاه مرتن بریدگی میان اهداف و وسایل نهادی شده ممکن است به دو سبب پدید آید، نخست وسعت یافتن شتابان هدف‌ها و دوم محدود شدن تعریف راه‌های مشروع برای دست یافتن به هدف‌ها. او مدعی است که پیامدهای این گسستگی و انفصال (که در واقع ساخته و پرداخته شرایط اجتماع است.) موجب ضعف تعهد فرد، گاه نسبت به هدف‌ها و گاه نسبت به وسایل نهادی شده می‌شود و او را در وضعیت بی‌هنجاری قرار می‌دهد. یعنی ارزش‌ها و هنجارهایی غیر قابل جمع را به فرد القا می‌کند و او را ناچار می‌سازد تا یکی را انکار کند و بدان پشت پا بزند و در نتیجه دچار بی‌نظمی می‌شود (سلیمی و داوری، ۱۳۸۷، ص ۳۲۹).

پارسونز: او مسائل اجتماعی از جمله نظم را در دو سطح خرد و کلان می‌بیند. در سطح خرد می‌گوید که فرد و تعامل دو عنصر سازنده و نقش‌آفرین هستند، یعنی افراد باید باشند و آنها ضمن ایجاد تعامل (اظهاری) با یکدیگر به تشکیل اجتماع و عنصر کلی «ما» پردازند و بدین گونه یک اجتماع تشکیل شود، ایشان برقراری نظم خرد را مشروط به چهار عنصر؛ همفکری مشترک، همگامی مشترک، همدلی مشترک و در نهایت هم‌بختی مشترک می‌داند (چلبی، ۱۳۸۴، ص ۱۷).

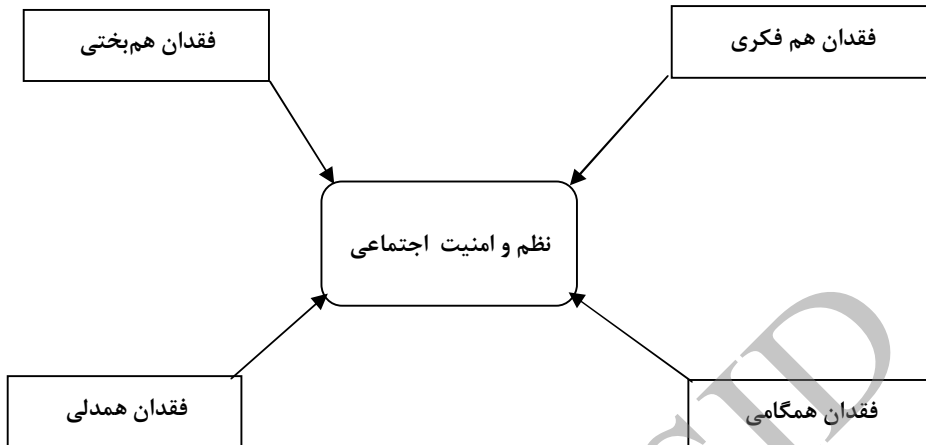
الف) همفکری مشترک: برای برقراری ارتباط میان افراد، وجود نمادها و اطلاعات ارزشی و هنجاری مشترک میان آنها ضروری است و این اشتراک در نمادها، اطلاعات و ارزش‌ها در اصطلاح، همفکری مشترک نامیده می‌شود و در غیر این صورت فرد قدرت برقراری ارتباط با دیگران و انجام کنش متقابل را از دست می‌دهد و فقدان آن باعث می‌شود که فرد قدرت کنترل انطباق خود را در برابر محیط از دست بدهد و این به نوبه خود به کاهش بیشتر قدرت یادگیری فرد و توان انجام صحیح کنش‌های متقابل می‌انجامد و این امر فرایند جامعه‌پذیری فرد را دچار خدشه کرده و باعث می‌شود که هنجارها و ارزش‌های اجتماعی به درستی و کامل به او منتقل نشود و پیامد آن، این خواهد بود که وی احساس تعهد و تعلق به دیگران را از دست بدهد و زمینه ایجاد هرنوع سردرگمی و احساس جدایی از جامعه که در واقع همان بی‌نظمی است در وی فراهم

گردد و به‌علاوه به دلیل این که شناخت دقیقی از ارزش‌های مشترک و حقوق و تکالیف خود ندارد، کنش‌های متقابل او دچار اختلال می‌شود.

ب) همگامی مشترک: معمولاً افراد دارای خواسته‌های خاص خود هستند، تحقق این خواسته‌های متفاوت و گاه متضاد در بستر جامعه نیازمند نوعی سازگاری میان افراد است که با نام همگامی مشترک از آن یاد می‌شود و در واقع به معنای تعدیل خواسته‌های شخصی افراد است، یعنی به منظور جلوگیری از بالفعل شدن تضاد منافع و حاد شدن آن لازم است راه حلی پیدا شود که از طریق سازش بیرونی، عملاً به نوعی وحدت عمل و همگامی مشترک نایل آیند، بنابراین فقدان و یا ناقص بودن آن سبب می‌شود که افراد برحسب سلايق خود عمل کنند و جامعه همواره شاهد کشمکش و نزاع ناشی از این تعارض علایق و منافع اعضای خود باشد و مصالح جمعی و بلند مدت، فدای مصالح فردی و کوتاه مدت قرار گیرد.

ج) همدلی مشترک: برگرفته از ایده دورکیم است که پایه هر نظمی را عاطفه می‌داند، فقدان این عنصر در مرحله اول به معنای نبود احساس تعهد و وابستگی عاطفی فرد نسبت به دیگران است و کنش متقابل، نقش خود را در شکل دادن به گروه و حفظ و بقای گروه از دست می‌دهد و در نتیجه، کنش‌ها برای رفع نیاز انجام می‌گیرد و بعد از رفع نیاز، چیزی وجود نخواهد داشت که افراد را به هم پیوند دهد، بنابراین گروه هویت اجتماعی ندارد و فقط یک تجمع است (سلیمی و داوری، ۱۳۸۷، صص ۱۵۷-۱۵۹).

د) هم‌بختی مشترک: نفع مشترک ریشه در نیازهای عام و مشترک افراد گروه و اجتماع دارد، نیازهایی که تأمین آنها با مشارکت دیگران ممکن است و راه حل‌ها و هنجارهای جمعی برای رفع آنها الزامی است، مانند قواعد رانندگی و این امر سبب می‌شود که افراد از هنجارهای مرتبط با آن تبعیت کنند، بنابراین اگر یک هنجار به‌عنوان یک راه حل جمعی، تأثیری در رفع نیازهای برخی افراد نداشته باشد، زمینه تبعیت آنان را از خود فراهم نمی‌کند یا دست کم انگیزه‌ای را در این جهت در بین آنان ایجاد نمی‌کند. خطر مشترک میزان نیاز افراد به تشریک مساعی است و مظهر این تشریک مساعی، تقسیم کار است. در صورت فقدان هم‌بختی مشترک، فرد پاسخ مناسب برای نیازهای خود دریافت نمی‌کند و قدرت انطباقی او با محیط بیرون و قدرت نظارتی و تنظیمی وی نسبت به محیط درونی کاهش می‌یابد (چلبی، ۱۳۸۴، صص ۲۲-۲۰).

مدل مفهومی تحقیق

فرضیه های تحقیق

- ۱- فقدان همفکری مشترک بین شهروندان بر نظم و امنیت اجتماعی در شهرستان کاشمر تأثیر دارد.
- ۲- عدم همبختی مشترک بین شهروندان بر نظم و امنیت اجتماعی در شهرستان کاشمر تأثیر دارد.
- ۳- فقدان همدلی مشترک بین شهروندان بر نظم و امنیت اجتماعی در شهرستان کاشمر تأثیر دارد.
- ۴- فقدان همگامی مشترک بین شهروندان بر نظم و امنیت اجتماعی در شهرستان کاشمر تأثیر دارد.

روش شناسی تحقیق

تحقیق پیمایشی^۱ یک روش پژوهشی است که به منظور جمع‌آوری اطلاعات درباره این مسائل که گروهی از شهروندان درباره یک موضوع خاص چه می دانند، چه فکر می‌کنند

یا چه کاری انجام می‌دهند، اجرا می‌شود. منظور از «چه می‌دانند» این است که شهروندان چه اطلاعاتی را در زمینه یک هدف یا یک موضوع درونی پدید آورده‌اند. منظور از «فکر کردن» نیز این است که عقاید، نگرش‌ها و ارزش‌ها و باورهای شهروندان چه هستند (دلاور، ۱۳۸۵). این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر روش‌های کمی گردآوری داده‌ها، توصیفی-تبیینی از نوع پیمایشی است. جامعه آماری این پژوهش را کلیه شهروندان شهرستان کاشمر از توابع استان خراسان رضوی تشکیل می‌دهند که ۱۲۰ نفر به روش نمونه‌گیری خوشه‌ای از بین آنها انتخاب شدند. ابزار اندازه‌گیری این پژوهش پرسش‌نامه محقق‌ساخته است. به‌منظور بررسی پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کرانباخ استفاده شد، نتایج نشان می‌دهد که میزان پایایی برای فقدان همفکری مشترک ۰/۹۲، عدم هم‌بختی مشترک ۰/۸۲، فقدان همدلی مشترک ۰/۷۹ و فقدان همگامی مشترک ۰/۷۳ به دست آمد. به‌منظور بررسی روایی از روش همبستگی بین خرده مقیاس‌ها با نمره کل پرسشنامه استفاده شد. در این روش ساخت درونی آزمون یا مقیاس بررسی می‌شود (سیف، ۱۳۹۲). روش معمول برای این کار این است که همبستگی بین نمرات خرده آزمون‌ها با نمره کل آزمون محاسبه می‌شود و هر یک از این خرده آزمون‌ها که با نمره کل آزمون، همبستگی اندکی داشته باشند از آزمون حذف می‌شوند. از لحاظ نظری نمرات خرده آزمون‌ها باید با نمره کل آزمون همبستگی بالای داشته باشند، زیرا فرض این است که همه آنها بر روی هم، حوزه رفتاری واحدی را اندازه‌گیری می‌کنند.

جدول ۱: همبستگی بین خرده مقیاس‌ها با نمره کل پرسشنامه

نمره کل پرسشنامه	فقدان همگامی	فقدان همدلی	عدم هم‌بختی	فقدان همفکری	مؤلفه‌ها
				۱	فقدان همفکری
			۱	۳۹۱ (**)	عدم هم‌بختی
		۱	۳۴۵ (**)	۳۵۶ (**)	فقدان همدلی
	۱	۳۷۳ (**)	۴۲۳ (**)	۴۰۸ (**)	فقدان همگامی
۱	۵۶۳ (**)	۶۴۲ (**)	۴۸۳ (**)	۵۱۶ (**)	نمره کل پرسشنامه

نتایج جدول فوق نشان می‌دهد که همبستگی بین فقدان همفکری مشترک، عدم هم‌بختی مشترک، فقدان همدلی مشترک، فقدان همگامی مشترک با نمره کل پرسشنامه به ترتیب عبارت از: ۰/۵۱۶، ۰/۸۳۴، ۰/۶۴۲، ۰/۶۳۵ است. این نتایج حاکی از روایی مقیاس می‌باشد.

یافته‌های تحقیق

نتایج جدول زیر نشان می‌دهد که ۳۳ درصد پاسخگویان مجرد و ۶۷ درصد متأهل هستند. توزیع سطوح سنی پاسخگویان نشان می‌دهد که ۱۶/۵ درصد بین ۲۰-۳۰ سال، ۳۰-۴۰ درصد بین ۳۰-۴۰ سال و ۴۲/۵ درصد بالاتر از ۴۱ سال سن دارند. علاوه بر این، توزیع سطوح تحصیلی پاسخگویان نشان می‌دهد که ۵۲/۵ درصد زیر دیپلم و ۴۷/۵ درصد دیپلم و بالاتر هستند.

جدول ۲: توزیع فراوانی و درصد متغیرهای زمینه‌ای

درصد	فراوانی	متغیر	وضعیت تاهل
۳۳	۳۹	مجرد	وضعیت تاهل
۶۷	۸۱	متاهل	
۱۶/۵	۲۰	۲۰-۳۰ سال	سن
۴۱	۴۹	۳۰-۴۰ سال	
۴۲/۵	۵۱	بالاتر از ۴۰ سال	
۵۲/۵	۶۳	زیر دیپلم	تحصیلات
۴۷/۵	۵۷	دیپلم و بالاتر	

جدول ۳: تأثیر فقدان همفکری مشترک بین افراد بر نظم و امنیت اجتماعی

متغیر	مقدار آماره T	درجه آزادی	سطح معناداری
فقدان همفکری مشترک	۱۲/۳۹	۱۱۹	۰/۰۰۱

نتایج آزمون تی یک نمونه‌ای ($t_{119}=12/39, p<0/001$) نشان می‌دهد که فقدان همفکری مشترک بین شهروندان بر نظم و امنیت اجتماعی در شهرستان کاشمر تأثیر دارد. به عبارت دیگر، مقدار T محاسبه شده (۱۲/۳۹) از تی جدول (۱/۹۶) در سطح ۰/۰۰۱ بزرگتر است، بنابراین می‌توان گفت که داده‌های تحقیق از فرضیه حمایت می‌کنند.

جدول ۴: تأثیر عدم هم‌بختی مشترک بر نظم و امنیت اجتماعی

متغیر	مقدار آماره T	درجه آزادی	سطح معناداری
عدم هم‌بختی مشترک	۹/۰۱	۱۱۹	۰/۰۰۱

نتایج آزمون تی یک نمونه‌ای ($t_{119}=9/01, p<0/001$) نشان می‌دهد که عدم هم‌بختی مشترک بین شهروندان بر نظم و امنیت اجتماعی در شهرستان کاشمر تأثیر دارد. به عبارت دیگر، مقدار T محاسبه شده ($9/01$) از تی جدول ($1/96$) در سطح $0/001$ بزرگتر است، بنابراین می‌توان گفت که داده‌های تحقیق از فرضیه حمایت می‌کنند.

جدول ۵: تأثیر فقدان همدلی مشترک بر نظم و امنیت اجتماعی

متغیر	مقدار آماره T	درجه آزادی	سطح معناداری
فقدان همدلی مشترک	۸/۲۱	۱۱۹	۰/۰۰۱

نتایج آزمون تی یک نمونه‌ای ($t_{119}=8/21, p<0/001$) نشان می‌دهد که فقدان همدلی مشترک بین شهروندان بر نظم و امنیت اجتماعی در شهرستان کاشمر تأثیر دارد. به عبارت دیگر، مقدار T محاسبه شده ($9/01$) از تی جدول ($1/96$) در سطح $0/001$ بزرگتر است، بنابراین می‌توان گفت که داده‌های تحقیق از فرضیه حمایت می‌کنند.

جدول ۵: تأثیر فقدان همگامی مشترک بر نظم و امنیت اجتماعی

متغیر	مقدار آماره T	درجه آزادی	سطح معناداری
فقدان همگامی مشترک	۱۱/۲۳	۱۱۹	۰/۰۰۱

نتایج آزمون تی یک نمونه‌ای ($t_{119}=11/23, p<0/001$) نشان می‌دهد که فقدان همگامی مشترک بین شهروندان بر نظم و امنیت اجتماعی در شهرستان کاشمر تأثیر دارد. به عبارت دیگر، مقدار T محاسبه شده ($9/01$) از تی جدول ($1/96$) در سطح $0/001$ بزرگتر است، بنابراین می‌توان گفت که داده‌های تحقیق از فرضیه حمایت می‌کنند.

بحث و نتیجه‌گیری

نظم و امنیت شرط بنیادین حیات انسانی است، به طوری که حفظ تمامیت ارضی، جان و مال، بقاء و ادامه نظام اجتماعی و حاکمیت کشورها به بود و نبود نظم و امنیت در ابعاد مختلف آن وابسته است. به منظور بررسی نظم و امنیت اجتماعی از دیدگاه شهروندان شهرستان کاشمر این تحقیق به اجرا درآمد. چون هدف تحقیق بررسی نظرات شهروندان بود از روش تحقیق پیمایشی و روش نمونه‌گیری خوشه‌ای استفاده شد. در این تحقیق با مبنا قراردادن نظریه پارسونز چهار نوع آسیب با عناوین؛ فقدان همفکری، فقدان همدلی، عدم هم‌بختی و فقدان همگامی مشترک در این حوزه شناسایی شد.

پرسشنامه محقق ساخته از نوع طیف لیکرت تهیه و بین نمونه آماری تعیین شده توزیع شد. به منظور بررسی پایایی پرسشنامه از ضریب آلفای کراباخ استفاده شد و نتایج حاکی از رضایت بخش بودن ضرایب آلفای خرده مقیاس‌ها است. برای بررسی روایی از روش همبستگی بین خرده مقیاس‌ها با نمره کل پرسشنامه استفاده شد. نتایج نیز نشان داد که همبستگی بین فقدان همفکری، عدم هم‌بختی، فقدان همدلی، فقدان همگامی مشترک با نمره کل پرسشنامه مطلوب می‌باشد. تجزیه و تحلیل داده‌ها با استفاده از آزمون تی نشان داد که فقدان همفکری مشترک، عدم هم‌بختی مشترک، فقدان همدلی مشترک و فقدان همگامی مشترک بر نظم و امنیت اجتماعی در بین شهروندان این شهرستان تأثیر دارند. البته با لحاظ کردن ویژگی‌های جمعیت‌شناسی نمونه آماری تحقیق می‌توان این نتایج را چنین تعبیر کرد که چون اکثریت آنها دارای سن بالا بوده‌اند به احتمال خیلی زیاد ذهنیت سنتی خود را در حوزه نظم و امنیت داشته و همان را نیز در پاسخ نامه اعمال کرده‌اند.

یافته‌های این تحقیق در تضاد با یافته‌های تحقیقی است که توسط مرکز افکارسنجی دانشجویان ایران انجام شده است. یافته‌های طرح بررسی امنیت اجتماعی از دیدگاه شهروندان هشت شهر کشور که توسط مرکز افکارسنجی دانشجویان ایران انجام شده است، حاکی از پایین بودن احساس امنیت عمومی در جامعه آماری مورد مطالعه است. رابطه بین تحصیلات و احساس امنیت در این تحقیق، معکوس و معنادار است. یافته‌های تحقیق کرامتی (۱۳۸۴) نیز نشان می‌دهد که احساس امنیت در کشور در حد پایینی قرار دارد و ۴۲ درصد پاسخگویان، احساس امنیت متوسط و بالایی دارند. علاوه بر این، در ابعاد شش‌گانه احساس امنیت به ترتیب عبارتند از: امنیت دفاعی، امنیت انتظامی، امنیت شغلی، امنیت جانی، امنیت مالی و اخلاقی.

فضای شهری، بستر زندگی و فعالیت شهروندان است و با توجه به ویژگی‌های افراد و گروه‌های اجتماعی، سنی و جنسی باید بتواند محیط امن و سالم و پایدار فراهم کند و به شیوه‌ی مناسبی به نیازهای مختلف تمام گروه‌های اجتماعی پاسخ دهد. فضای شهری بیشترین ارتباط را با مردم و محیط زندگی برقرار می‌کند و در نتیجه در هویت بخشی و دادن احساس آرامش و امنیت به شهروندان نقش بسزایی دارد. شهرنشینی و گسترش کلان‌شهرها و پیچیده‌تر شدن روابط اجتماعی شهروندان در شهرها، مفهوم امنیت در

شهرها، از حالت اولیه و جنبه‌های فیزیکی محسوس خارج شده و ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی را در بر گرفته است، رشد و گسترش ناامنی در شهرها با مطرح شدن پیچیدگی فن‌آوری و تقسیم کار اجتماعی بیش از توسعه‌ی فیزیکی شهرها بوده و این امر احساس امنیت و آسایش و رفاه شهروندان را مورد تهدید قرار داده است. هم‌چنین نقش شهروندان در برقراری امنیت مهم است، زیرا امنیت چیزی جدا از مردم نیست، به این دلیل نیز هرکس به سهم خویش در تحقق امنیت احساس مسئولیت می‌کند، بنابراین با عنایت به نقش شهروندان در تامین نظم و امنیت پیشنهادات زیر ارائه می‌شود.

پیشنهادات

۱- تعیین نمادها، الگوها و مصادیق نظم اجتماعی و فرهنگ سازی آن

برای برقراری ارتباط میان افراد، وجود نمادها و اطلاعات ارزشی و هنجاری مشترک میان آنها ضروری است، در غیر این صورت فرد قدرت برقراری ارتباط با دیگران و انجام کنش متقابل را از دست می‌دهد و فقدان آن باعث می‌شود که فرد قدرت انطباق خود را در برابر محیط از دست بدهد و این خود فرایند جامعه‌پذیری فرد را دچار خدشه کرده و باعث می‌شود که هنجارها و ارزش‌های اجتماعی به درستی و کامل به او منتقل نشود و زمینه ایجاد هر نوع سردرگمی و احساس جدایی از جامعه که در واقع همان بی‌نظمی است، در وی فراهم شود.

۲- تعریف هنجارهای حوزه نظم و امنیت اجتماعی

پایه هر نظامی همدلی مشترک است، فقدان این عنصر به معنای نبود احساس تعهد و وابستگی عاطفی فرد نسبت به دیگران است و کنش متقابل نقش خود را در شکل دادن به گروه و حفظ و بقای آن از دست می‌دهد.

۳- آموزش و اطلاع‌رسانی در خصوص امور امنیتی و انتظامی

رسانه‌ها با توجه به نقش خود در جامعه به‌خصوص در ایجاد احساس امنیت، می‌توانند با اطلاع‌رسانی صحیح زمینه را برای ارتکاب جرایم مجرمان تنگ‌تر و ضمن انعکاس توصیه‌های پلیسی در ارتقاء سطح دانش انتظامی مردم مؤثر تا از این طریق از

بروز ناهنجاری‌های مختلف در جامعه بکاهند. بالا بردن سطح آگاهی و در اختیار گذاشتن اطلاعات کافی و صحیح درباره موقعیت‌های مخاطره‌آمیز از طریق سازمان‌هایی که متولی این امر می‌باشند، نقش به‌سزایی در افزایش نظم و امنیت خواهد داشت.

۴- اعتماد سازی جهت تقویت نظم و امنیت اجتماعی

یکی از راه‌های اعتمادسازی، سرمایه‌گذاری روی ظرفیت سازمانی تهی‌دستان و ایجاد فرصت‌های ارتقای اجتماعی برای همه افراد جامعه و توجه ویژه به گروه‌های حاشیه‌ای و کمک به برقراری ارتباط بین جوامع و گروه‌های اجتماعی است. یافتن راه و روش عبور از شکاف‌های اجتماعی و برقرار کردن وفاق، اهمیت به‌سزایی در امنیت اقتصادی دارد. یکی از مزیت‌های گفتمان سرمایه اجتماعی این است که کنشگران مختلف می‌توانند به زبان مشترکی سخن بگویند و آسان‌تر با یکدیگر مراوده داشته باشند.

منابع

- ایزدی، حسین (۱۳۸۴). امنیت اجتماعی و کنترل اجتماعی. مجموعه مقالات همایش امنیت اجتماعی، جلد ۳، تهران: معاونت اجتماعی ناجا.
- سیف، علی اکبر (۱۳۹۲). اندازه گیری، سنجش و ارزشیابی آموزشی. ویرایش ششم، چاپ سوم، تهران: نشر دوران.
- افتخاری، اصغر (۱۳۸۵). کالبدشکافی تهدید. تهران: انتشارات دانشگاه امام حسین (ع).
- امیر کافی، مهدی (۱۳۸۷). بررسی احساس امنیت و عوامل مؤثر بر آن. فصلنامه تحقیقات علوم اجتماعی ایران، سال اول. شماره اول، صص ۱-۲۵.
- آمدی، عبدالواحد بن محمد (۱۳۷۷). غررالحکم و دررالکلم. ترجمه سید هاشم رسولی محلاتی، تهران: نشر فرهنگ اسلامی.
- چلبی، مسعود (۱۳۸۴). جامعه شناسی نظم. چاپ سوم، تهران: نشرنی.
- خوش فر، غلامرضا (۱۳۸۰). بررسی میزان احساس امنیت و چگونگی مشارکت مردم در برقراری امنیت. فصلنامه اطلاعات سیاسی و اقتصادی، سال پانزدهم، شماره هفتم و هشتم.
- دلاور، علی (۱۳۸۵). مبانی نظری و عملی پژوهش در علوم انسانی و اجتماعی. چاپ دوم، تهران: انتشارات رشد.
- دلاور، علی و رضایی، علی محمد (۱۳۸۴). بررسی احساس امنیت در کل کشور و هنجاریابی آزمون اندازه گیری آن. تهران: مرکز تحقیقات کاربردی طرح و برنامه و بوجه ناجا.
- رفیع پور، فرامرز (۱۳۷۸). آنومی جامعه. تهران: شرکت سهامی انتشار.
- سلیمی، علی؛ داوری، محمد. (۱۳۸۷). جامعه شناسی کجروی. ویراست دوم، چاپ چهارم، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- شیخاوندی، داور (۱۳۷۳). جامعه شناسی انحرافات آسیب شناسی جامعه. تهران: نشر مزیدیز.
- صادقی، سهیلا (۱۳۹۲). تقریرات نظریات جرم شناسی. چاپ نشده. تهران: دانشگاه علوم انتظامی امین.
- کرامتی، مهدی (۱۳۸۴). بررسی میزان احساس امنیت در بین حاشیه نشینان شهرستانهای استان تهران. فصلنامه مطالعات امنیت اجتماعی، شماره اول، صص ۲۰۱-۲۰۳.
- کیوانی، محمد علی (۱۳۸۳). ارتباطات جمعی. تهران: نشر دیبا.
- گروسی، سعیده؛ میرزایی، جلال؛ شاهرخی، احسان (۱۳۸۶). بررسی رابطه اعتماد اجتماعی و احساس امنیت (مطالعه موردی: دانشجویان دختر دانشگاه آزاد جیرفت). فصلنامه دانش انتظامی، سال نهم، شماره دوم، صص ۲۶-۴۰.